

**Základní škola a Mateřská škola,
Ostrava – Poruba, Ukrajinská 19,
příspěvková organizace**

KRIZOVÝ PLÁN

Příloha k Preventivnímu programu školy

Mgr. Marta Bekeová

školní metodik prevence

platnost od 12. 9. 2016

Krizový plán byl vypracován jako příloha k Preventivnímu programu školy.

Vypracovala: Mgr. Kateřina Krupová – školní metodik prevence (do 31.8. 2023)

Schválila: Mgr. Jana Heřmanová – ředitelka školy

Pedagogická rada projednala dne: 12.9.2016

Směrnice nabývá platnosti dne: 12.9.2016

Směrnice nabývá účinnosti dne: 12.9.2016

Aktualizace: 1. 9. 2023 + Krizový plán školní neúspěšnost: Mgr. Marta Bekeová

Aktualizace : 12.6. 2024 + Krizový plán: týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole:
Mgr. Marta Bekeová

Krizový plán školy vychází z těchto dokumentů:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Vyhláška č. 116/2011 Sb., která mění vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016
- Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č.j. 20 006/2007-51
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10 194/2002-14
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí – žáků ve školských zařízeních zřizov. MŠMT č.j. 37 014/2005-25 - Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb.
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 25884/2003-24
- Školní řád a Klasifikační řád ZŠ a MŠ, Ostrava – Poruba, Ukrajinská 19, p.o.

Krizový plán školy je dokument, ve kterém je přesný návod postupu při řešení krizových situacích ve škole. Vychází tedy z vnitřních potřeb školy; z jevů, které se v naší škole vyskytují nebo vyskytly v minulosti.

OBSAH:

1. Krizový plán Šikana
2. Krizový plán Kyberšikana
3. Krizový plán Záškoláctví
4. Krizový plán Agrese a agresivita žáků
5. Krizový plán Vandalismus
6. Krizový plán Krádež
7. Krizový plán Sebepoškozování
8. Krizový plán Školní neúspěšnost
9. Krizový plán Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole

Příloha č. 1: Postup při konkrétních projevech rizikového chování

Příloha č. 2: Doplnující informace k šikaně

1. Krizový plán: ŠIKANANA

Definice:

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou z nejrůznějších důvodů bránit. Zahrnuje jak fyzické (ve formě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí aj.), tak i slovní útoky (v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování), může mít formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu (viz. Kyberšikana). **Důležité znaky šikanování jsou:**

- **Záměrnost:** úmysl ublížit, poškodit jedince, mít ho v moci, vyvolat v něj strach
- **Opakování:** nemusí být vždy podmínkou
- **Nepoměr sil:** psychických, fyzických, sociálních
- **Samoučelnost agrese:** nejedná se o reakci na nějaké chování

Kdo vyšetřuje:

- Šikany, které zvládne škola sama, řeší metodik školní prevence (případně výchovný poradce, školní psycholog) ve spolupráci s třídním učitelem a ředitelem. Přesné ustanovení intervenčního týmu viz. příloha 2.
- Pokročilé a neobvyklé formy šikan řeší škola ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP.
- Postup vyšetřující osoby (Je důležité získat odpovědi na následující otázky):
 - Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí.
 - Kdo je agresorem, kolik je agresorů.
 - Kdo z nich je iniciátor – aktivní účastník šikanování. Co, kdy, kde a jak dělali agresori obětím.
 - K jak vážným a agresivním a manipulativním projevům došlo.
 - Jak dlouho šikana trvá.

V jakém případě vyrozumět Policii ČR a OSPOD

- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, bývá to často u pokročilé šikany.
- Jestliže má pedagog podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).

- V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou a opakovaně se odmítají zúčastňovat výchovných komisí, je škole povinná vyzkoušet OSPOD

Základní scénář pro počáteční šikanu s běžnou formou (Kolář, 2011)

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
3. Nalezení vhodných svědků
4. Individuální rozhovory se svědky
5. Ochrana oběti
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru
 - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. Realizace vhodných metod
 - a) Metoda usmíření
 - b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)
8. Třídní hodina
 - a) Efekt metody usmíření
 - b) Oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti
10. Třídní schůzka
11. Práce s celou třídou

Scénář pokročilá neobvyklá šikana

Pomoc u pokročilé šikany s neobvyklou formou – tzv. výbuchu skupinového násilí nebo také školního „lynčování“ má charakter krizového scénáře. V tomto případě nelze čekat na odborníka - specialistu, protože oběti jsou ohroženy na zdraví nebo dokonce na životě a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Je proto nutné, aby každá škola měla svůj „poplachový plán“, jak jednat v takové krizové situaci. Garantem fungování „poplachového

plánu“ v případě nouze je pracovník, který prošel výcvikem úplného kursu první pomoci při šikanování (školní metodik prevence nebo výchovný poradce) spolu s ředitelem.

První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

Příprava podmínek pro vyšetřování

3. Zalarmování pedagogů, kteří jsou momentálně přítomni a informování vedení školy
4. Zabránění domluvě na křivé výpovědi (viz. Přesné ustanovení intervenčního týmu)
 - dozor pedagogů
 - oddělení oběti, agresora a ostatních – zajistit u všech skupin pedagogický dozor, hlavně nevyslýchat
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. Oznámení na policii, paralelně - navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

Vyšetřování

7. Rozhovor s obětí a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Léčba

11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

V jakém případě vyrozumět Policii ČR a OSPOD

- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, bývá to často u pokročilé šikany.

- Jestliže má pedagog podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD).
- V případě, že rodiče odmítají spolupracovat se školou a opakovaně se odmítají zúčastňovat výchovných komisí, je škole povinna vyzoomět OSPOD

Výchovná opatření (závažnost porušení a výchovné opatření zhodnotí intervenční tým):

1. Napomenutí třídního učitele
2. Důtka třídního učitele
3. Důtka ředitele školy
4. Snížená známka z chování

Viz Příloha 2:

Přímé a nepřímé signály šikany

Rozdíl mezi šikanováním a škádlením

Základní formy šikany

Legislativní rámec šikanování

2. Krizový plán: KYBERŠIKANA

Definice:

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrožit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Kdo řeší:

- u každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy.
- školní metodik prevence s výchovným poradcem, školním psychologem, třídním učitelem, se školským poradenským zařízením, pediatrem

Postup při řešení šikany (ŠMP, TU, ředitel)

1. Zajistit ochranu oběti – Kontaktovat operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www.stránek, profilu...atd.
2. Zajistit dostupné důkazy
3. Důkladně vyšetřit (NE KONFRONTACE OBĚTI A AGRESORA) a žádat odbornou pomoc – Vyšetřit všechny souvislosti se zjištěným incidentem. Zajistit si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie...)
4. Informovat rodiče oběti a rodiče kyberagresora. Poučít rodiče o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespádají do kompetence školy.

Výchovná opatření (míru zhodnotí MP, výchovný poradce, ředitel školy):

1. Napomenutí třídního učitele
2. Důtka třídního učitele
3. Důtka ředitele školy
4. Snížená známka z chování

3. Krizový plán: ZÁŠKOLÁCTVÍ

Definice:

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka (absenci žáka omlouvá pedagog, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce, vždy v souladu s pravidly školy o omlouvání absence) základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu (pravidel stanovených školou), současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku.

- **Pravé záškoláctví** – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí. Záškoláctví s vědomím rodičů – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.
- **Záškoláctví s klamáním rodičů** - existují děti, které dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů.
- **Odmítání školy** – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže.

Kdo řeší + s kým spolupracuje

- **U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy.**
- Školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí), POLICIE ČR

Jak postupovat - vyšetření příčin záškoláctví

- **rozhovor s dítětem - žákem**
 - porozumět individualitě dítěte
 - nutné komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování
 - hovořit zásadně o konkrétním chování, bez nálepkování dítěte
 - nezjišťovat věcnou stránku problému, ale jak ho dítě prožívalo
 - zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď
 - společně hledat cesty k nápravě
 - má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky v rodině i ve škole (tato dobrá vůle nesmí být promarněna)

- **rozhovor s rodiči**
 - vyjádřit porozumění jejich emocím
 - vést je k oddělování osobnosti dítěte od jeho konkrétního chování
 - vést k porozumění motivaci chování dítěte
 - co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace
 - na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto
 - dohodnout se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují případně k hledání dalších možností

Kdy informovat Policii ČR, OSPOD

- Neomluvenou nepřítomnost **do součtu 10 vyučovacích hodin** řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.
- Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: **ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálněprávní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci**. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
- V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne **25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací** (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) **orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu**. V rámci sociálně-právní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají **kurátoři pro děti a mládež**. Jejich úkolem je v tomto případě řešení případů záškoláctví ve spolupráci s rodiči a se školou. Postupují mj. podle zákona č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně (trestné činy proti rodině a mládeži) nově se uvádí v trestním zákoníku Trestné činy proti rodině a dětem.

Výchovná opatření (míru zhodnotí MP, výchovný poradce, ředitelka školy):

1. Napomenutí třídního učitele
2. Důtka třídního učitele
3. Důtka ředitele školy
4. Snížená známka z chování

4. Krizový plán: Agrese a agresivita žáků

Definice:

Agrese je typ chování, které se projevuje záměrným poškozováním a násilným omezováním jiné osoby nebo věci. V případě osoby nemusí dojít ani k fyzickému kontaktu, agrese se projevuje fyzicky, verbálně či myšlenkově.

Agresivita je sklon k útočnému jednání, které může mít různé podoby.

Rozeznáváme tyto základní druhy agrese:

- Instrumentální - Záměrem je dosažení určitého cíle. Způsob, jakým je cíle dosaženo, odpovídá situaci. Často se uvažuje o různých možných variantách průběhu.
- Emocionální - Nastává při velmi silném emocionálním stavu. Nejčastěji se projevuje fyzickým nebo verbálním útokem na jinou osobu, případně i poškozováním majetku.

Podle dalších hledisek můžeme agresi rozdělit následovně:

- Myšlenková, verbální, fyzická
- Zaměřená proti osobám, věcem, na jiný objekt, než podnětový
- Přesunutá, zadržovaná

Typy agresivního chování:

- napadnutí – fyzické násilí, útok nepřímá agrese – intriky, pomlouvání
- popudlivost – pohotovost k afektivní explozi
- negativismus – oponování
- nevole, resentment – nenávisť, nevraživost, závistivost
- podezřívání – projekce nepřátelství na druhé
- verbální agrese – nadávky

Agresivita vs. Legislativní zakotvení - Zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků

- Jednou z hlavních povinností škol je zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků. Školy jsou povinny vykonávat nad nezletilými žáky náležitý dohled. Pro bezpečnost a ochranu zdraví při výchově a vzdělávání dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních má výkon dozoru nad činností žáků mimořádný význam.
- Žáci jsou povinni na úseku zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zejména
 - dodržovat školní a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
 - plnit pokyny zaměstnanců škol vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

- Kromě bezpečnostních hledisek zajišťují pedagogičtí pracovníci při dohledu nad žáky také výchovné působení (dále jen “dozor“), a to v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku a životním prostředí. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumovému rozvoji, jejich schopnostem, fyzické a duševní vyspělosti, zdravotnímu stavu, dopravním a jiným rizikům.
- K zabezpečení tohoto úkolu škola přijímá na základě vyhledávání, posuzování a zhodnocování rizik spojených s činnostmi a prostředím opatření k prevenci rizik. Při stanovení konkrétních opatření bere v úvahu zejména možné ohrožení žáků při vzdělávání v jednotlivých předmětech, při přesunech žáků v rámci školního vzdělávání a při účasti na školních akcích.

Kdo řeší?

- primárně: vychovatel, asistent pedagoga z kmenové třídy – vzhledem k velké fyzické síle některých žáků je možné využít vychovatelů či asistentů i z jiných tříd
- sekundárně: zástupce ředitelky školy, metodik prevence
- vždy informovat ředitelku školy

Postup při řešení agresivity žáků:

- zvážit situaci, proč je agresivní
- snažit se o uklidnění situace a zajištění bezpečnosti pro ostatní žáky i pracovníky školy
- izolovat žáka s dozorem
- zavolat lékařskou záchrannou službu, městskou policii nebo PČR
- informovat rodiče, třídního učitele
- zápis události – kdo, kdy, co dělal, případní svědci
- následuje další šetření události a výchovná opatření
- **viz Příloha č. 1: Postup při konkrétních projevech rizikového chování**

Každý výskyt agresivity žáků vůči pracovníkům školy nahlásit vedení školy a metodikovi prevence.

Výchovná opatření (míru zhodnotí MP, výchovný poradce, ředitelka školy):

1. Napomenutí třídního učitele
2. Důtka třídního učitele
3. Důtka ředitele školy
4. Snížená známka z chování

5. Krizový plán: VANDALISMUS

Definice:

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity. Jedná se buď o významné útoky na věci, které mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky...) nebo významné poškození (čmáranice a nápisy na zdech apod.) Důvody pro takové chování jsou nejrůznější a pro vypořádání se s jevem je třeba se jimi zabývat v každém konkrétním případě. Jestliže se jedná o záměr a cíl, pak je třeba použít vůči žákyni/žákovi jiné opatření, než když se jedná o snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám nebo o následek šikany, či její doprovodný projev.

- Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil. Proto bude po něm škola požadovat náhradu. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, je preferován tento způsob náhrady škody. Případně může škodu nahradit jeho zákonný zástupce.
- Pokud vznikne škoda na školním majetku je potřeba sepsat o celé záležitosti záznam (kdo, kdy, kde, jak, proč, čím...). VŽDY JE INFORMOVÁNA ředitelka školy, MP, výchovná poradkyně, třídní učitelka.

Kdy hlásit rodičům?

V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá (dle platného trestního zákoníku činí výše škody nikoliv nepatrné 5.000,- Kč), je třeba věc oznámit rodičům tehdy, jestliže dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) oznamujte rodičům vždy.

Kdy hlásit policii?

V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.

Kdy hlásit OSPOD?

V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

Výchovná opatření (míru zhodnotí MP, výchovný poradce, ředitelka školy):

1. Napomenutí třídního učitele – drobné poškození školního majetku
2. Důtka třídního učitele – pokud žák i nadále pokračuje ve svém chování nebo se dopustil závažnějšího přestupku
3. Důtka ředitele školy – žák pokračuje v přestupcích nebo závažně porušil školní řád

6. Krizový plán: KRÁDEŽ

Definice:

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Předmětem krádeže bývá de facto cokoliv, co někdo může potřebovat. Hmotná škoda není vždy rozhodující, protože pro majitele mají některé předměty osobní a emocionální hodnotu. V případě krádeží není rozhodujícím situačním faktorem čas, jako v případě vandalismu, ale příležitost. Většinou se kradou věci volně položené a nezabezpečené. Čím menší předmět je a cennější nebo zajímavější, tím je pro zloděje lákavější.

Postup při řešení krádeže:

1. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy.
2. S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci.
3. Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí
4. O krádeži a jejím šetření proveďte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím...

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitelka školy. Dále tuto situaci řeší:

- Školní poradenské pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce) → PPP (pedagogicko-psychologická poradenství), OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí), Policie ČR

Kdy hlásit rodičům?

- Rodičům poškozeného vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také.

Kdy hlásit policii?

- V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo

poškozená nebo jejich zákonní zástupci. **Důležité upozornění** - Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy, mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.

Výchovná opatření (míru zhodnotí MP, výchovný poradce, ředitelka školy):

1. Napomenutí třídního učitele
2. Důtka třídního učitele
3. Důtka ředitele školy
4. Snížená známka z chování

7. Krizový plán: SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

Definice:

Sebepoškozování je záměrné a opakované ubližování si ve snaze vypořádat se s nepříjemnými duševními stavy. Projevuje se zraňováním vlastního těla a je signálem vážného psychického problému, jenž postižený nedokáže zvládnout jiným způsobem.

Kdy, koho a v jakém případě informovat, pokud mám u žáka podezření:

Třídní učitel, výchovný poradce a metodik prevence projednají situaci a následně rodiče informuje třídní učitel.

1. Rodiče informujeme vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se. Rodiče informujeme, i když dítě nechodí do školní jídelny.
2. Pokud rodiče odmítají řešit situaci, oznamujeme tuto situaci ošetřující dětské lékařce, popř. OSPOD

Možnosti a limity pedagoga

Učitel není terapeut, zprostředkuje ale dítěti a rodině zpětnou vazbu, může pomoci předcházet šikaně pro fyzický vzhled a výkon (zejména učitelé tělocviku), doporučit popř. zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem.

Sít' partnerů spolupráce

- Psychiatrická nemocnice v Opavě
- Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)
- Linky důvěry
- Krizové centrum pro děti a rodinu, Jahnova 867/12, Ostrava

8. Krizový plán: ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOST

Definice:

Školní neúspěšnost lze definovat zhoršením prospěchu, nadměrnou absencí, neomluvenou absencí. Mohou se projevat:

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie,
- poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví, - obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

Nepořádek ve školních potřebách, které mohou být poškozené, špinavé, rozházené nebo chybějící. Žák chodí do školy nepřipraven, neplní své povinnosti během vyučování a odmítá doplňovat zameškané učivo. Učivo nezvládá, chybí zápisy v sešitech, domácí úkoly.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti:

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti. Důležité aspekty předcházení školní neúspěšnosti zahrnují:

- Klást na dítě přiměřené nároky.
- Dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, kontrolovat splnění zadaných úkolů.
- Zdůrazňovat jeho pozitivní stránky.
- Oceňovat jeho jedinečnost.
- Umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory.
- Podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch.
- Motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy.
- Vyhýbat se negativnímu srovnávání.
- Věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka.

Postup při řešení školní neúspěšnosti:

- Informovat rodiče, dohodnout další postup, postupovat uvážlivě a citlivě.
- Zorientovat se v situaci, vypracovat PLPP.
- Zvážit, zda požádat o spolupráci ŠPZ.
- Odmítá-li žák spolupracovat během vyučování, informovat o tom neprodleně rodiče, poskytnout jim obsah probíraného učiva a nechat žáka pracovat s rodiči.

Postup pedagogického pracovníka:

- Poskytnout čas na zvládnutí učiva, využít názorných školních pomůcek.
- Vypracovat PLPP a seznámit s ním rodiče, výchovného poradce, metodika prevence, psychologa školy, popř. vedení školy.
- V případě neúspěchu doporučit návštěvu ve ŠPZ.
- Pozvat do školy rodiče, seznámit je s navrženými opatřeními, požádat je o spolupráci, provést zápis, vše ve spolupráci s ŠPP.
- V případě mimořádných situací hlásit výchovnému poradci, který kontaktuje OSPOD.

9.Krizový plán: týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole

Formy zneužívání

- psychické násilí
- sexuální zneužívání
- fyzické násilí
- zanedbávání

Situace, u kterých si můžeme více všimnout projevů ohrožených dětí:

- komunikace s rodiči
- preventivní programy
- školní výlety
- chování během hodin a přestávek
- školní jídelna
- úspěch či neúspěch
- změny projevující se v chování dítěte

Časté projevující se symptomy týraného, zneužívaného či zanedbávaného dítěte

Dítě zpravidla nebývá ohroženo jen jedním typem násilí.

Změny v chování:

- vyhýbavost
- agrese
- zhoršení prospěchu
- vyrušování
- dožadování se pozornosti
- porušování pravidel
- regrese v psychickém vývoji,
- potíže v kognitivní oblasti jako horší soustředění, zhoršení paměti
- pokles školního výkonu
- rizikové chování jako útoky
- krádeže,
- experimenty s návykovými látkami.

Hlavní tři pozice, které se podílejí na koordinovaném řešení takové situace:

1. Třídní učitel

- při podezření pracuje se žákem a jeho rodinou, pokud vyhodnotí, že situace vyžaduje oznámení a pomoc odborníku, začíná spolupracovat s ŠPP

2. Pověřený pracovník školního poradenského pracoviště
metodik prevence – Mgr. Marta Bekeová,
školní psychologka Nikol Vala Wenclová
3. Ředitel školy – v případě plnění ohlašovací povinnosti OSPOD, Policie ČR

Dle závažnosti:

1. Oznamujeme na Policii ČR (a zároveň informujeme OSPOD).
2. Oznamujeme na OSPOD.
3. Neoznamujeme a pracujeme s rodinou a žákem.

Pro bližší informace:

[Prirucka_pro_skoly_tyrane_zneuzivane_zandebavane_dite1.pdf\(edu.cz\)](#)

Příloha č. 1: Postup při konkrétních projevech rizikového chování

Při každém porušení pravidel bude žák na toto porušení upozorněn (potom už následuje napomenutí).

Po **dvou** napomenutích následuje **vždy** odchod ze třídy – izolace.

KDY ŽÁK DOSTANE NAPOMENUTÍ:

- **nereaguje** na oslovení, pokyn
- **provokuje** druhé (urážení, rýpání, ponižování, zesměšňování)
- **nerespektuje osobní prostor** (chodí do ostatních tříd, kabinetů, na obsazené toalety)
- **nerespektuje pokyny dospělých a pravidla**
- při **slovní agresi** (nadává, užívá vulgarismy vůči druhým)
- **při fyzickém ataku** na děti nebo dospělé (pohlavek, žduchnutí, kopnutí, štípnutí atd.) – následují dvě napomenutí, odchod do izolace, při pokračujícím fyzickém napadání – nutná fyzická restrikce

- **poškozuje vybavení školy**, snaha o útěk ze školy – nutná fyzická restrikce
- **ohrožuje druhé nástroji** (nůžkami, kružítkem, pravítkem, nožem) – dvě napomenutí, nutná fyzická restrikce
- **při sebepoškozování** (mlácení hlavou do země, do zdi, skok z okna apod.) – nutná fyzická restrikce a snaha o to, aby se nezranil

Postup v izolaci

- pokusit se o zklidnění situace
- při pokračování výše zmíněných jevů i v izolaci – nutná fyzická restrikce
- v průběhu fyzické restrikce čekáme na zklidnění žáka
- jestliže nedojde ke zklidnění nebo pokud má agrese stoupající tendenci, voláme dle charakteru agrese Policii ČR (ohrožení žáků nebo pedagogických pracovníků) nebo Rychlou záchrannou službu RZS (sebepoškozování)
- **vždy jsou informováni:** ředitelka školy, zástupce ředitelky školy, rodiče žáka, školní metodik prevence
- **zápis události** – kdo, kdy, co dělal, případní svědci
- následuje další šetření události a výchovná opatření

Příloha 2: Doplnující informace k šikaně

Postup šetření a vyšetřování šikany

1) Řešení počáteční šikany nebo prvotní řešení pokročilé šikany

Postup + Kdo zajišťuje:

- Vyslechnutí osoby (osob), která informovala o šikaně (rodiče, pedagogové, žáci, vrstevníci) – metodik prevence (nebo výchovný poradce), zástupce ředitelky školy (nebo ředitelka školy)
- Kontaktování rodičů obětí i agresora – zástupce ředitelky školy (ředitelka školy)
- Vyslechnutí (nezaujatých) svědků, informátorů – metodik prevence spolu se zástupcem ředitelky školy (ředitelkou školy)
- Ochrana oběti a rozhovor s obětí – metodik prevence, zástupce ředitelky školy (ředitelka školy)
- Výslech agresorů – metodik prevence spolu se zástupcem ředitelky školy, výchovný poradce
- Dozor nad agresory, zamezení vzájemné komunikace, dozor nad ostatními žáky – metodik prevence (rozdělí role ostatním zaměstnancům (pedagogům i nepedagogům) při dozorech nad ostatními žáky)
- spolupráce s odborníky – metodik prevence
- Zajištění vnitřního obrazu šikanování (klíma třídy, sociometrie, diagnostika vztahů) – metodik prevence

2) Pokročilá šikana

- Preventivní tým školy (metodik prevence, výchovný poradce, zástupce ředitelky školy, ředitelka školy) se domluví na dalších postupech a kontaktuje odborníky

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- Skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy. -
Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!

ROZDÍL MEZI ŠKÁDLENÍM A ŠIKANOU, Kolář (2011)

ŠKÁDLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
<p>Definice: Škádlení patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.</p>	<p>Definice: Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.</p>
1) Záměr: Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Záměr: ublížit, zranit a ponižovat.
2) Motiv: Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navazování uvolněné a pohodové atmosféry. Z odolňování, zmužnění.	Motiv: základní tandem – moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, přecházení vlastnímu týráni, vykonání něčeho velkého.
3) Postoj: Respekt k druhému a sebeúcta.	Postoj: Devalvace, znevážení druhého.
4) Citlivost: Vcítění se do druhých.	Citlivost: Tvrdost a nelítostnost.
5) Zranitelnost: Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Zranitelnost: Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6) Hranice: Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Hranice: Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7) Právo a svoboda: Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opřevovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Právo a svoboda: Bezpráví. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplátí, je tvrdě ztrestáno!
8) Důstojnost: Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Důstojnost: Ponižení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9) Emoční stav: Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Emoční stav: Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10) Dopad: Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Dopad: Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

Základní formy šikany (Kolář, 2011)

- Šikana podle typu agrese – prostředku týraní: fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana – jako specifická forma psychické šikany
- Šikana podle věku a typu školy šikana mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhého stupně, učni, gymnazisty..., šikana mezi vysokoškoláky
- Šikana z genderového hlediska chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům
- Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko- autoritativní systém
- Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod.

Legislativní rámec šikanování - Zákony a legislativní materiály, které mají vztah k řešení šikanování

- zákon č.56/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), řeší práva a povinnosti školy, žáků a studentů a jejich zákonných zástupců.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů, obsahuje některé odstavce, které se týkají vztahů rodičů a dětí, odpovědnosti rodičů a výchovných opatření.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené.
- Zákon č. 200(1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961, ve znění pozdějších předpisů.
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č.j. 20 006/2007-51
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně

potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy.

Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola **povinnost** tuto skutečnost **oznámit zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2. školského zákona).

Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i za škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do a ze školy apod.

